

- בגרות ב: היסטוריה
- 30 אחוז (אקסטרני)
- כותב פתרון הבחינה: ניר הוניג
- מועד הבחינה: חורף 2018
- שעת הבחינה: 12:30

פרק ראשון

1.א. הגורמים שסייעו להיטלר לעלות לשלטון הבאים לידי ביטוי בקטע:

- בקטע יש תיאור של היטלר הדמות מושיעה השווה במעמדה למעמדו של אלוהים. כלומר מנהיג דגול העומד בראש האומה הגרמניה. הגורם לעליית היטלר לשלטון, היסטוריה פוליטית: עד מלחמת העולם הראשונה נשלטה גרמניה על ידי שליט יחיד, קיסר גרמניה. בתקופה זו, על פי רוב, המצב הכלכלי בגרמניה היה יציב. לעומת זאת, עם סיום מלחמת העולם הראשונה והקמת רפובליקת ויימאר, כשלטון דמוקרטי, המצב הכלכלי בגרמניה קשה. ההיסטוריה הפוליטית הביאה את הגרמנים לחפש מנהיג אחד שיוכל להנהיג את הגרמנים לעתיד טוב יותר.
- בקטע, מוזכר הבולשביזם היהודי. בולשביזם הוא כינוי לשלטון הקומוניסטי ברוסיה
- הגורם לעלייתו של היטלר, הפחד מהקומוניזם: לאחר המהפכה הקומוניסטית ברוסיה, 1917, עלתה לשלטון ברוסיה המפלגה הקומוניסטית. רוסיה הפכה לברית המועצות, מדינה המבוססת על האידאולוגיה הקומוניסטית שאחת ממטרותיה היא יצירת מהפכה כלל עולמית. הרצון של השלטון הקומוניסטי למהפכה מסוג זה יצר פחד גדול בקרב אזרחי אירופה בכלל וגרמניה בפרט, מפני פלישה של הצבא הרוסי.

גורם נוסף: השפעת המשבר הכלכלי על התחום הפוליטי:

נשיא גרמניה היה רשאי לפרסם צווי חירום במצב פוליטי בו הפרלמנט (הרייכסטאג) לא היה מסוגל לתפקד ובכך היה יכול לעקוף את השיטה הפרלמנטרית מבלי להזדקק לאישור ה"רייכסטאג". סמכויות שעת חירום ניתנו לנשיא לפי סעיף 48 בחוקה. הן העניקו ל כוח במקרים של איום על הדמוקרטיה, כמו ניסיונות הפיכה של כוחות אנטי-דמוקרטיים, ובמסגרת זו היה יכול לבטל את זכויות האזרח, לשתק את פעולת הפרלמנט ולכפות בכוח הזרוע את סמכויות הממשל המרכזי.

הבעיה הייתה שהחוקה לא קבעה באופן חד משמעי את הנסיבות בהן מותר לנשיא להשתמש בסעיף 48 – הפעלת צווי חירום, מפני שלא ציפו שיעלה לשלטון נשיא קיצוני שיעשה שימוש בסעיף נגד כוונת המחוקק. חוסר היציבות הפוליטי בגרמניה, החילוף הרב של הקאנצלרים (ראש הממשלה) ע"י הנשיא הינדנבורג, היו בין יתר הגורמים לסופה של רפובליקת ויימאר, ולהתמנותו של היטלר למשרת הקנצלר.

1.ב. עקרונות מתוך האידיאולוגיה הנאצית:

עיקרון תורת הגזע – תורת הגזע באידיאולוגיה הנאצית הושפעה מתורתו של **דארווין** (הביולוג האנגלי) שחקר את **תורת האבולוציה** וקבע שבטבע קיימת ברירה טבעית בין בעלי החיים. כלומר, שבעולם הטבע קיימת מלחמת קיום בין בעלי החיים, מלחמה שבסופה ישרוד הגזע החזק. האידיאולוגיה הנאצית טענה שגם בקרב העמים קיימת מלחמת קיום כמו בטבע. בין הגזעים השונים מתנהל מאבק תמידי שמטרתו לשרוד במלחמת הקיום. במאבק הזה ישרדו הגזעים החזקים ואילו החלשים יכחדו.

לפי תורת הגזע הגזעים המרכיבים את האנושות אינם שווים. בראש סולם הגזעים ניצב **הגזע הארי** – הנורדי (הצפוני) הגרמני, שהוא הענף המשובח ביותר של הגזע הארי. הגזע העליון מגלם בתוכו תכונות כמו: כוח יצירה, יופי, גבורה, בעוד הגזעים הנחותים מציניים את השפל, ההרס והכיעור.

היטלר האמין כי הגזע הארי הוא גזע האדונים והוא בעל השלמות הפיסית והרוחנית. גזע זה ינהל מלחמת קיום עם **הגזע היהודי** (הגזע השמי) המהווה את הגזע הנחות ביותר בסולם הגזעים. מטרתו של הגזע הארי היא למנוע מהיהודים להשתלט, לזהם ולנוון את הגזע הארי. ולכן חובה לשלול נישואי תערובת ואין להסס באמצעים של השמדת העם היהודי.

עיקרון מרחב מחייה: כיוון שהגזע הארי הוא גזע עליון, צורכי המחיה שלו גדולים כיאה לגזע החזק. כדי לדאוג לצורכי המחיה של הגזע הארי, רק "טבעי" הדבר שעל גרמניה למחוק את חוזה וורסאי ולהגדיל את שטחה באמצעות כיבושים במזרח אירופה. הכיבושים יערכו בשיטת: **כבוש, שלוט, נצל**. כלומר, כיבוש השטח, לקיחת השלטון על השטח הכבוש, וניצול הגזעים הנחותים היושבים בו.

על פי תורת הגזע, שטחי מזרח אירופה אוכלסו על ידי הגזע הסלבי. תפקידו של הגזע זה (אליו משתייכים הרוסים והפולנים לדוגמא) הוא לשרת כעבדים את הגזע העליון. לכן מרחב המחיה הגרמני חייב להיות במזרח אירופה בשטחים בהם חי הגזע הסלבי תוך שיעבוד הסלבים וניצול משאביהם. כיבוש המזרח יצור סדר חדש באירופה בו יושמדו היהודים, תימחק חרפת וורסאי וגרמניה תהייה גדולה כמו בעבר.

הביטוי "סדר חדש" כלל גם **ערכים חדשים**: לא עוד תרבות המבוססת על ערכים של עזרה לזולת, דאגה לחלשים ושלום, אלא עולם בו ערך המלחמה והמאבק הוא עליון ודרך חיים. **בני האדם בעולם זה אינם שווים** ולכן אין בעולם זה מקום לדמוקרטיה ובוודאי לא לסוציאליזם.

2.א. צעדים שנקטו הנאצים בשנים 1933 – 1935:

בתחום הטרור: שריפת הרייכסטאג (בניין הפרלמנט הגרמני) ופרסום "צו חירום להגנת העם והמדינה".

חודש בלבד לאחר עלייתו לשלטון, החל היטלר להפעיל שיטות אנטי דמוקרטיות כדי לבסס את כוחו. האירוע אותו ניצל כדי להפעיל שיטות אלו, היה שריפה שהרסה את בניין הפרלמנט הגרמני ב-27 בפברואר 1933. למרות שלא נמצאו כל הוכחות למעורבות קומוניסטית בשריפה, וסביר להניח שדווקא הנאצים הם אלו שגרמו לה, ניצל היטלר את ההזדמנות כדי להלחם ביריביו השנואים-הקומוניסטים, ולהכריז כי המדינה במצב חירום. היטלר האשים את המפלגה הקומוניסטית באחריות לשריפה. בחסות צווי חירום, נאסרו ונכלאו כמעט עשרת אלפים חברי המפלגה הקומוניסטית ואוהדיה ללא משפט במחנות הריכוז שזה עתה הוקמו. כמו כן הוציא היטלר צו חירום שהוציא את המפלגה הקומוניסטית מחוץ לחוק ובנוסף, הוצאו צוים המגבילים את חופש העיתונות והמאשרים החרמות רכוש.

ביטול הדמוקרטיה: הוצאת מפלגה מחוץ לחוק וכן הכנסת אזרחים למחנות ריכוז (ולא לבתי סוהר) ללא משפט. כמו כן, הגבלת חופש הביטוי במדינה ופגיעה בקניין בשם צווי חירום.

בתחום החקיקה: חוק ההסמכה.

במרץ 1933 נערכו בחירות נוספות בגרמניה. המפלגה הנאצית הייתה אמנם הגדולה ביותר, אך לא זכתה לרוב המקנה לה יכולת לשלוט לבדה (המפלגה קיבלה רק 43% ולא מעל 50% כפי שהיטלר רצה). כדי לאפשר לעצמו להשתחרר מהתלות בפרלמנט, הצליח היטלר, תוך שימוש בסחיתות, איומים ושוחד, להעביר חוק המקנה לממשלה (שחבריה נאצים כמובן) את הסמכות לחוקק חוקים (מכאן חוק ההסמכה). משמעות החוק היא שהסמכות לחוקק חוקים עוברת מהרשות המחוקקת (כפי שנהוג בכל משטר דמוקרטי-אצלנו הכנסת) לרשות המבצעת, כלומר לממשלה.

ביטול הדמוקרטיה: היכולת להעביר חוקים עברה מהגוף הנבחר על ידי הציבור לידי אדם אחד - היטלר. לפרלמנט לא הייתה יותר משמעות. החוק אפשר להיטלר לחוקק אילו חוקים שרצה

ולהציג אותם כחוקיים, כיוון שהתקבלו על פי חוק שהפרלמנט חוקק. זהו אחד הצעדים הגורליים בהפיכתה של גרמניה לנשלטת על ידי שלטון דיקטטורי-טוטליטרי.

בתחום התעמולה: שליטה מלאה על אמצעי התקשורת והקמת "לשכת התרבות של הרייך"
מקורות הידע והתקשורת נשלטו בידי המדינה. חל פיקוח על העיתונות תחת שליטה והכוונה. החדשות צונזרו והוכתבו מגבוה.

ביטול הדמוקרטיה: חופש הביטוי הוגבל. העיתונות שימשה שופר התעמולה של המפלגה הנאצית. "לשכת התרבות של הרייך" הדגישה את התרבות הנאצית. המדינה החליטה אלו יצירות אמנות, מוסיקה, ספרים, סרטים, עיתונים ומחזות ייקראו, יישמעו וייראו. לדוגמה: יצירות אריות הובלטו כיצירות טהורות, המוסיקה של ריכרד ואגנר אומצה ע"י הנאצים כמוסיקה ארית. כמו כן פותחה ספרות ארית אשר הדגישה את העבר, האצולה והמוטיבים של אדמה, דם ושבטיות.

2. ב. מטרת הנאצים במדיניות נגד היהודים בשנים 1935 – 1939:
- בידוד חוקי: הוצאת חקיקה אנטישמית שתפריד בין היהודים לבין המדינה.
 - גירוש: בשנים אלה פעלו הנאצים על מנת לגרש באופן יזום יהודים מהמדינה.

צעדים למימוש המטרות:

בידוד חוקי: חוקי נירנברג

חוקים אלה קבעו את הפרדתו של הגזע היהודי מהגזע הארי. מטרת חוקי הגזע שנחקקו בנירנברג ומכונים משום כך "חוקי נירנברג", הייתה: לבטל את האמנציפציה (שוויון הזכויות) של היהודים ולהפוך את היהודים לחסרי הגנה.

החוקים כוללים:

- א. "חוק אזרחות הרייך" – אזרח גרמניה הוא רק מי שמשתייך לגזע הארי (ובתנאי שאינו מסכן את השלטון). מי שאינו עונה להגדרה זו, הופך מיידית לנתין המשולל זכויות פוליטיות ומשפטיות. כעבור מספר חודשים, נוספה תקנה לחוק, המסבירה מי הוא יהודי: יהודי הוא מי ששלושה דורות אחורה, משפחתו היא יהודייה, או שמשתייך לקהילה היהודית.
- ב. "החוק להגנת הדם הגרמני והכבוד הגרמני" – חוק זה כולל ארבעה סעיפים: איסור על נישואים בין ארים ליהודים, זוגות מעורבים יופרדו. איסור על יחסי מין בין יהודים ללא יהודים. איסור העסקת נשים גרמניות (כעוזרות בית) מתחת לגיל 45 על ידי היהודים. איסור על הנפת דגל הרייך או שימוש בצבעיו (שחור, לבן, אדום) על ידי היהודים.

מדיניות הגירוש: גירוש זבונשין 1938 – בחודש אוקטובר בשנה זו, גורשו באלימות כ- 17,000 יהודים בעלי אזרחות פולנית שחיו זמן רב בגרמניה. השלטונות הפולנים התכוונו לשלול מיהודים אלה את אזרחותם הפולנית. כדי למנוע בעיות מבחינתם, החליטו הגרמנים לגרש את היהודים הללו לפני שאזרחותם הפולנית תפוג. מרבית המגורשים נתקעו בעיירת הגבול זבונשין, כאשר הגרמנים לא מאפשרים להם לחזור לגרמניה ואילו הפולנים מונעים את כניסתם לפולין.

3.א. רעיון: "הסדר החדש"

הסדר החדש משמעו שלטון גזע האדונים על גזע העבדים. הסדר החדש אמור היה להפוך את תושבי אירופה לעבדים גרמניים, במיוחד את בני הגזע הסלבי, שנתפסו כ"חוטבי עצים ושואבי מים".

הסדר החדש פירושו חינוך מחדש של אירופה הכבושה, כדי שתלמד להכיר בעליונות הגזע השולט. אירופה תכיר גזע של אדונים, אשר ישליטו חוקים חדשים, בעלי אופי מוסרי חדש, על אירופה כולה.

על פי רעיון הסדר החדש הגזע הארי חייב לנצל את תושבי הארצות והשטחים הכבושים ולהפקיע מידיהם את מפעליהם ובתייהם כדי להעצים את מכונת המלחמה הגרמנית. הגזע הארי חייב לפעול להשמדת העם היהודי, כלומר להשמדת הגזע הנחות.

צעדים למימוש הסדר החדש:

התיישבות גרמנית: במהלך המלחמה הועברו כמיליון גרמנים לפולין. תהליך ההתיישבות הגרמנית הביא לניצול כלכלי של האזור ולהפיכת התושבים המקומיים למשרתי "עם האדונים". בכל שטחי הכיבוש הוקמו אזורי מנהל גרמניים.

ניצול המשאבים: הגרמנים ניצלו את משאבי הארצות הנכבשות. הם היו זקוקים למפעלים, מחצבים¹ ואדמות לצורכי הצבא ולצורך המתיישבים הגרמניים. תושבי השטחים הכבושים הפכו למשועבדים, חלו עליהם הגבלות קשות והם נאלצו לעבוד בכפייה עבור "מכונת התעשייה הגרמנית". זאת בהיותם שייכים לגזעים נחותים על פי האידיאולוגיה הנאצית (סלבים). גורל היהודים היה קשה עוד יותר. מפעליהם ורכושם הוחרמו בידי הגרמנים והיהודים הפכו לכוח עבודה זול. הגרמנים השתמשו ביהודים לכל עבודה שהיא. עם הקמת הגנרלגוברמן (יחידת מנהל נאצית), אולצו היהודים לעבוד בכפייה: במפעלים, בסלילת דרכים ופסי רכבת, בעבודות של ניקוז תעלות, בבניית ביצורים ועוד.

¹. מחצב- מינרל, חומר חצוב, חומר המוצא מן האדמה;

השמדת תתי גזע: מאוחר יותר במהלך המלחמה הוקמו מחנות ריכוז לשם השמדת העמים היהודי והצועני. במחנות המשיכו הנאצים לנצל את כוח העבודה של האסירים ששהו בהם, עד שהפכו לבלתי יעילים ואז הומתו.

3.ב. הגרמנים הקימו בגטאות שלטון עצמי של יהודים שנקרא מועצת היהודים – היודנרט.
מטרת הגרמנים הייתה להעביר את השליטה על יהודי הגטו לידי מנהיגות יהודית. כך נוצר מצב בו הקשר עם הגרמנים ניתן בידי מועצה אחת המקובלת, בדרך כלל, על יהודי הגטו. הצבת היודנרט בראש הגטו אפשרה לגרמנים להעביר פקודות למועצה הקשורות בגירוש, אספקת מוצרים (בגטאות יצרניים) וכן הסירה מהם את המחויבות לדאוג לצרכי תושבי הגטו בתחום המזון, הבריאות, החינוך והרווחה.
לצורך מטרה זו הקימו הגרמנים מועצה יהודית בגטו שנקראת יודנרט. המועצה נבחרה במספר דרכים: על ידי היהודים עצמם, המשך שליטה של הנהגה יהודית או בחירה של הנאצים ביהודים מסוימים לתפקיד זה. היודנרט היה מחויב לבצע את פקודות הנאצים וחייב היו נתונים בסכנה משך כל תקופת קיום הגטו.

פרק שני

4.א. הקשר בין תחילת ההרג ההמוני של היהודים ובין פלישת גרמניה לברית המועצות:

השנאה הכפולה- גם יהודים וגם קומוניסטים:

על פי האידיאולוגיה הנאצית יש להתנגד ולהשמיד את הקומוניזם. יהודי רוסיה נתפסו כגרועים שבגרועים מפני שעל-פי התפיסה הנאצית: לא רק שהיו יהודים אלא גם היו קומוניסטים. על-פי התפיסה הנאצית היהודים הם אלו שחוללו את המהפכה הקומוניסטית ברוסיה. מהפיכה זו נתפסה כחלק מניסיון יהודי להשתלט על העולם.
בקטע המקור: מוזכרת האינטליגנציה היהודית הבולשביקית – כלומר אליטה יהודית קומוניסטית.

חיסול גזעים נחותים

הנאצים לא ראו חשיבות בדעת הקהל הרוסי, שכן בעיניהם היו הרוסים שייכים לגזע הסלבי – גזע נחות שמטרת חייו היא לשרת את הארים. הסתכלות זו אפשרה להם לבצע את מעשי ההריגה ללא צורך להסתיר את פעולתם.
בקטע המקור: מוגדרים התושבים בברית המועצות כקבוצת בני אדם נחותה.

אנטישמיות נאצית

יהודי רוסיה, היהודי שאר העולם, נחשבו לגזעים נחותים, תתי גזע, שמטרתם העיקרית היא השתלטות על העולם. גזע חסר נאמנות שרצונו היחיד הוא לגרוף רווחים על חשבון גזעים אחרים.
בקטע המקור: היהודים חיסלו את המעמד השליט הקודם ברוסיה ויש לפגוע בהם כדי למנוע השתלטות על העולם כולו.

4. ב. נושאי הדיון בוועידת וואנזה:

רשימת ההשמדה: בוועידה נמסרה לבאי הוועדה רשימת השמדה המחולקת לפי מדינות ומספר היהודים המיועדים להשמדה. מספר היהודים מהארצות הכבושות הוערך ב 11 מיליון. כלומר 11 מיליון יהודים יכללו ב"פתרון הסופי".

ניצול היהודים - הוחלט כי היהודים ינוצלו בעבודות כפייה (סלילת כבישים וכו') לשם יעילות מרבית הוחלט להפריד את הנשים מהגברים. עוד הוחלט כי לאחר זמן קצוב של עבודות כפייה, יש להשמיד את הנותרים בחיים כיוון שמי ששרוד עבודות ותנאים כאלה אמור להיות כה חזק עד כדי כך שיכול להוות פוטנציאל² למרידה.

העברת היהודים למזרח: הוחלט כי היהודים יועברו למחנות מעבר ומשם למחנות הרצח "במזרח" (המילה מזרח הייתה שם קוד למרכז פולין).

נושא בני התערובת: גורל אלא שנישאו בנשואי תערובת היה נושא למחלוקת ולא נפלה החלטה בוועידה בנושא זה.

תיאום בין הארגונים שיקחו חלק בהשמדה: הודגש כי יש ליצור תיאום בין זרועות הביצוע השונים, אשר ייקחו חלק בתהליך הרצח.

מקומה של הוועידה בביצוע הפתרון הסופי:

ועידת וואנזה הפכה את הפתרון הסופי למדיניות מוסכמת המחייבת את כל ראשי הרייך לשיתוף פעולה.

הוועידה יצרה את הבסיס המנהלי שאפשר את שכלולו ויעילותו של הפתרון הסופי.

לאחר הוועידה יצא לפועל מבצע רינהארד – הקמתפ של שלושה מחנות השמדה ראשונים: סוביבור, טרבלינקה ובלזץ.

² . פוטנציאל- יכולת

5.א. הסברים שונים לשיתוף הפעולה עם הנאצים בארצות הכבושות:

אנטישמיות- יסודות אנטישמיים שהיו מושרשים בקרב אזרחים רבים עוד לפני המלחמה, התחזקו והתגברו עם התעמולה האנטישמית ועם המדיניות האנטישמית.

חמדנות לרכוש היהודי- רבים באוכלוסייה רצו לקבל לידיהם חלק מהרכוש שהופקע מידי היהודים- עסקים, מפעלים, דירות וכיוצא בזה.

זיהוי היהודים עם הקומוניסטים- היהודים נחשבו לקומוניסטים והיו מזוהים עם הסובייטים. במקומות רבים אליהם נכנסו הכוחות הסובייטים, האשימו התושבים המקומיים את היהודים בכך שקיבלו בשמחה ובהתלהבות את פני הצבא הרוסי. זאת, בעוד שבעיני התושבים המקומיים היו הרוסים בבחינת כובשים ואויבים שמטרתם הייתה לחלק את המדינה, לבטל את עצמאותה ולערער את יסודותיה.

דרכים לשיתוף הפעולה עם הנאצים:

לקיחת חלק בהשמדה: באזורים הכבושים במזרח אירופה היו מקרים רבים של פלוגות מקומיות שעסקו ברצח יהודים במסגרת בורות ההריגה.

הלשנה: אזרחים רבים במדינות אירופה העבירו מידע לנאצים על אזרחים שהסתירו יהודים במקומות מסתור. בכך הביאו למעצר היהודים וחלקם קבלו על כך תשורה כספית.

הסיבות לעמידה מן הצד של רוב אוכלוסיית אירופה:

מצוקה בשל המלחמה- תושבי המדינות הכבושות חיו בעצמם בתנאי מלחמה והיו טרודים באספקת צרכי הקיום שלהם. הסבל והמצוקה שלהם, המחסור במזון ובמים, גרמו להם לראות במצבם של היהודים עניין שולי ולכן גם לגלות אדישות לגורלם.

פחד מפני הגרמנים- רבים בחרו לשתוק ונמנעו מלסייע ליהודים בשל פחד מן הכובש הגרמני ובמקרים מסוימים מן המשטרה המקומית ששיתפה פעולה עם הכיבוש הנאצי. לכולם היה ברור שעזרה ליהודים- הסתרתם, עזרה בהברחתם וכיוצא בזה תסכן את חייהם ואת חיי משפחותיהם.

5.ב. התואר "חסידי אומות עולם" ניתן:

- ליחידים ומשפחות שאינם יהודים
- אנשים שהדחף האנושי, קול המצפון והאמונה בערך חיי אדם הניעו אותם לסכן את חייהם ואת חיי קרוביהם למען הזולת, המצוי בסכנת חיים.

פועלו של חסיד אומות העולם ראול ולנברג: פעל מדחף מוסרי וערכי על מנת לסייע ליהודים בהונגריה במהלך השואה. במסגרת המלחמה כיהן כדיפלומט שוודי בבודפשט בירת הונגריה וב-1944 כנציג השגרירות.

כנספח בשגרירות שוודיה הוא לחץ על ממשלת הונגריה שתאשר לו להעסיק 300 יהודים במחלקתו, והסתיר יהודים בבתים שרכש למטרה זו במיוחד.

ולנברג יזם הקמתו של "הגטו הבינלאומי", שאכלס 33 אלף יהודים תחת חסותן של ארצות ניטרליות, והדפיס להם דרכוני חסות שוודיים, שבעזרתם יכלו לצאת מתחום השלטון הנאצי. בצעדת המוות של יהודי בודפשט לאוסטריה בסוף 1944 הוא ליווה במשאיות את ההולכים, וחילק להם מזון ובגדים. בדרך זו הציל 500 יהודים והחזירם לבודפשט.

6.א. ההסברים מדוע היהודים התקשו לתפוס שמטרת הנאצים היא השמדת העם היהודי: **בידוד הגטאות:** הגטאות במזרח אירופה בעיקר, היו סגורים. כלומר, לא הייתה אפשרות ליהודים לדעת מה מתרחש בגטאות אחרים. לכן הם התקשו, בתחילת המלחמה לפחות, להבין כי המדיניות של ההשמדה היא מדיניות כוללת.

ההטעיה הנאצית: הנאצים הקפידו להסתיר את מדיניות ההשמדה. הגירויים מהגטאות למחנות ההשמדה נומקו כגירוש לצורך עבודה או התיישבות מחדש. כמו כן, בחלק מהמקומות הנאצים הקפידו להניח שלטים שקריים שאפשרו ליהודים לבחור את היעד (כמובן שהיעד היה אחיד והוא מחנה ההשמדה).

6.ב. **תנועות הנוער בגטאות הובילו את המרידות מכמה סיבות:**
כוח פיזי: בני הנוער החזיקו מעמד בגטו יותר מאשר ילדים ואנשים מבוגרים ולכן היו בעלי יכולת להתכונן למרד ולצאת אליו.

התארגנות: בני הנוער היו מאורגנים בתנועות נוער שהיו קיימות לפני הכליאה בגטאות. ההתארגנות בתנועה אפשרה ליצור קבוצה בעלת מטרות ויכולת להתארגן למרד. כמו כן, בתנועות הנוער היו מנהיגים שסחפו את הנוער לצאת למרד.

גיל: בני הנוער היו משוחררים מדאגה לילדים ולמשפחה, דבר שהיה מנת חלקם של המבוגרים. לכן היו בעלי יכולת להתארגן למרד.

ייחודו של מרד גטו וורשה:

מרד גטו ורשה היה ההתקוממות הראשונה של אוכלוסייה עירונית באירופה הכבושה.

ייחודו היה בהיותו מרד כללי, שבצד לוחמים עם נשק השתתפו בו המוני יהודים מתוך בונקרים ומחבואים. המרד כלל את כל יושבי הגטו כולל אנשי היודנראט.

הודות לשותפות גורל זו, היה גטו ורשה המורעב והמושפל, למקום שהצליח להחזיק מעמד מול חילות גרמניה הנאצית זמן רב יותר משעמדו מולם מדינות ריבוניות.